

A kibontakozás útjai: szolgáltatások és újrainvitási tervek a viláé könyvtáraiban

A koronavírus alatti társadalmi távolságtartás hatékony fegyver a kórokozó elleni harcban, ám a globalizált, láncszerűen egymásra épülő ágazatok leállása beláthatatlan gazdasági következményekkel jár, amelyeket mindannyian a bőrünkön érzünk. A károk mérséklése érdekében a különböző szolgáltatások ellenőrzött, folyamatosan monitorozott újrainvitása szükséges, amely folyamatban természetesen a könyvtárak is fontos szereplők.

Az [IFLA koronavírussal foglalkozó információs oldalán](#) – COVID-19 and the Global Library Field – az újrainvitás kérdését is tárgyalják, nemzetközi esetgyakorlatokat gyűjtenek össze és adnak közre. Világkörképünk kiindulópontjául is ez szolgált, de összeállításunk nem egyszerű fordítás, hanem a nemzeti könyvtár munkatársainak szisztematikus gyűjtése az egyes könyvtárösszervezetek és a nagyobb könyvtárak honlapjairól, nem egy esetben egészen friss, első kézből származó információkkal kiegészítve.

Nyugat-Európa

Ausztria

Ausztriában a kancellárhelyettes 2020. április 24-én [bejelentette](#), hogy május közepétől kinyithatnak a kulturális intézmények, köztük a könyvtárak és a múzeumok. A művészeti és kulturális miniszter úgy nyilatkozott, hogy kinyithatnak a könyvtárak és a könyvesboltok, az állami tulajdonban lévő múzeumok azonban csak június 1-jén. Még nem tűzték ki azt a dátumot, amikor újra nyitva lesz minden múzeum. A tömeges rendezvények (például zenei fesztiválok) augusztus 31-éig továbbra is be vannak tiltva.

Az [osztrák könyvtárosegyesület \(BVÖ\) is iránymutatással szolgál](#) a könyvtárak számára az újrainvitást illetően. A könyvtárak megnyitása az osztrák kormány közleménye szerint 2020. május 18-tól válik lehetővé – bizonyos feltételek teljesülése esetén. A szolgáltatások közül a kölcsönzés és a könyvek visszavétele lesz újra lehetséges; az olvasótermek egyelőre nem nyitnak ki, és a könyvtárakban való tartózkodásra (helyben olvasásra, tanulásra) sem lesz mód. A nyitás után is be kell természetesen tartani az előírt távolságot és az ismert, általános higiéniai előírásokat. Egy-egy könyvtár tényleges megnyitásáról a fenntartóval való egyeztetés után születik döntés.

A könyvtárakban újra elinduló szolgáltatások (csak kölcsönzés és visszavétel) részleteiről [rövid ajánlás](#) olvasható a honlapon az egyesület tagkönyvtárai számára.

- Az újbóli megnyitásra a fenntartóval egyetértésben kerülhet sor.
- A könyvtárak jelenleg zárva vannak ugyan, de a könyvtárosok szeretnék az olvasókat könyvekkel ellátni, a könyveket visszavenni. A fertőzés elleni védelemhez be kell tartani a higiéniai intézkedéseket.

- Postai kölcsönzésnél vagy személyes érintkezés nélküli kiszállításkor figyelni kell a higiéniai előírásokra mind a csomagolás, mind a kiszállítás során. Az egyéb szolgáltatási formák jelenleg a kijárási korlátozások miatt nem lehetségesek.
- A Szövetségi Szociális, Egészségügyi, Gondozási és Fogyasztóvédelmi Minisztérium állásfoglalása kimondja, hogy a visszavett dokumentumokat nem kell külön tárolni vagy karanténba helyezni, ha meg lehet tisztítani őket (tisztítószerrel; fertőtlenítőre nincs szükség). Ahol nincs mód megtisztításukra, külön kell tárolni őket: a kartonból és papírból lévőket 24, a műanyagokat (a fóliába kötött könyveket is beleértve) 72 óráig.
- A könyvek borítóját kell megtisztítani vagy fertőtleníteni; a CD-k és a DVD-k esetében a tasak külső részét kell kezelésbe venni; a táblás játékok és a kártyák esetén vagy minden alkotórészt le kell tisztítani, vagy 72 óráig elkülönítve kell tárolni. Az itt meg nem nevezett információhordozóknál értelemszerűen kell eljárni, a technikai eszközök esetében a gyártó előírásait betartva. A gyermekkönyveknél is meg kell tisztítani az egyes oldalakat, vagy rövid ideig elkülönítve kell tárolni őket.
- A Szövetségi Rizikóértékelési Intézet szerint az, hogy a vírus tárgyakkal átvihető lenne, nem nagyon valószínű, de elméletileg lehetséges. Eddig nem ismert olyan eset, hogy ez megtörtént volna.

Belgium

A [Belga Királyi Könyvtár \(Bibliothèque royale de Belgique \[KBR\]\)](#) átmenetileg, 2020. március 14-től május 3-ig zárva tart, ily módon vigyázva a lakosság egészségére. Új fejleményekről a közösségi média oldalain lehet majd olvasni.

A könyvtár jelenlegi működése a következőkre korlátozódik.

- Sürgős esetben a kérdéseket e-mailben lehet feltenni.
- A kötelezpéldányokat postán fogadják.
- Reprodukciós szolgáltatásuk is felfüggesztésre került, májusi újraindulással számolnak.
- Múzeumuk májusra tervezett megnyitását szeptemberre halasztották, de májusi programok már szerepelnek a honlapon.

Dánia

Dániában érdekes helyzet alakult ki, ugyanis Európában elsőként újraindult az általános iskolákban az oktatás, ám a könyvtárak többsége továbbra is zárva tart. A mindennapi élet újraindulása tekintetében modellértékűnek tartott gyakorlatról a [The New York Times tudósítója is beszámolt](#).

Franciaország

A [Francia Nemzeti Könyvtár](#) (Bibliothèque nationale de France, BnF) a kormányhatározatnak megfelelően 2020. március 14-től határozatlan ideig, azaz a következő kormányrendeletig felfüggesztette a könyvtár hétköznapi működését. Az alábbi szolgáltatások elérhetők.

- Az általános és a szaktájékoztató online formában zavartalanul működik.
- A digitális másolatkészítés erősen korlátozottan üzemel, a nemzeti könyvtár többi alapfunkciója (kötelesepéldány, ISBN stb.) alapvetően szünetel. Amennyiben sürgős ügyről van szó, e-mailben kell a könyvtárhoz folyamodni.

Az újrainyitásig a BnF számos közkincset online elérhetővé tett, így segítve a kutatást, tanítást, tanulást és szórakozást. Az újrainyitásról semmilyen információ nem szerepel a honlapon.

Hollandia

A Nyilvános Könyvtárak Egyesülete (Vereniging van Openbare Bibliotheken, VOB) szaklapjában, illetve a Probiblio honlapján is beszámoltak április 23-án egy akkor még fejlesztés alatt álló tervezetről, amely a könyvtárak számára ad tájékoztatást az újrainyitással kapcsolatban. A könyvtári helyek fokozatos újrainyitásához szükséges protokollt jóváhagyták, de még informális státuszban.

A legfontosabb megkötések:

- a látogatók számának szabályozása, 1,5 méteres távolság betartása, a várakozási zónák kijelölése;
- a higiéniai szabályok betartása;
- a dolgozók és a könyvtárba szállítók számára is fokozott egészségvédelmi intézkedések (például 1,5 méteres távolság betartása, kézfogás korlátozása, legalább hatszori kézmosás);
- a látogatókra vonatkozó tájékoztatás kihelyezése a bejáratnál és az épületben, védőeszközök (alkoholos spray, gél, törülközők, papírtörülők, gumikesztyűk), szemetesek;
- fertőtlenítőszer elhelyezése a bejáratnál, szalagok kihelyezése;
- tájékoztató feladatok: például „Újra nyitva vagyunk!” plakátok kihelyezése, illetve a honlapon történő tájékoztatás;
- a könyveket kötelezően 72 órás karanténba kell helyezni.

Luxemburg

A [Luxemburgi Nemzeti Könyvtár \(Bibliothèque nationale de Luxembourg \[BnL\]\) honlapján](#) szinte alig található információ: „A rendkívüli zárvatartás ideje alatt a beiratkozás e-mailen keresztül történik.” A nemzetközi kölcsönzés a folyóiratok esetében üzemel, könyveket azonban nem lehet kérni.

A koronavírusral kapcsolatos információkért a kormányoldalra irányítanak.

Nagy-Britannia

Nagy-Britanniában sincs tervben a járványhelyzetre adott készütség mérséklése, így [a brit könyvtárszakmai szervezet \(CILIP\)](#) továbbra is a könyvtárak távoli szolgáltatásait, valamint a tájékoztatást segíti.

Németország

A német könyvtárak szövetsége ([Deutscher Bibliotheksverband, DBV honlapja](#)) szerint a könyvtárak a 2020. április 15-ei közös, szövetségi-tartományi határozat alapján a higiéniai, a belépésre vonatkozó, a sorban állás elkerülését célzó és a 1,5–2 méteres távolság betartására vonatkozó előírások alkalmazása mellett ismét megnyithatnak. Az egyes tartományok saját rendelkezést hoznak arról, hogy melyik könyvtártípus mikor nyithat ki. (A tartományi rendelkezések a DBV honlapjáról elérhetők.)

Az épülettel és a terekkel kapcsolatos pénzügyi igényekre vonatkozó részletkérdéseket a fenntartóval helyben kell tisztázni. Az újbóli nyitás szigorú feltétele az általános higiéniai, kapcsolattartási, hozzáférési és ezáltal szolgáltatásbeli korlátozások betartása. A DBV dokumentumában szereplő pontokat ajánlásként kell értelmezni, egyenként mérlegelni szükséges, és helyi koncepcióban, illetve higiéniai tervben, az igényekkel összhangban kell megfogalmazni.

Ajánlások a könyvtárak újbóli megnyitásához (2020. április 23-ai állapot):

A megnyitás szigorú feltétele az előírások betartása. Ha egy adott szolgáltatás beindítása gyors megoldással, a szükséges intézkedéseket elvégezve nem lehetséges, az adott szolgáltatást egyelőre ne indítsák el. Ez vonatkozik például a tájékoztató szolgáltatásra, amelynél az olvasóval gyakran el kell sétálni a polcokhoz, vagy közösen kell tanulmányozni az online katalógust. Meg kell fontolni az e-mailes vagy telefonos alternatívákat. Több fiók vagy tagkönyvtár esetén megfontolandó, hogy az egyes részlegek időeltolódással vagy egyszerre nyissanak ki.

Helyi koncepció, illetve higiéniai terv megalkotásához az intézmény minden, higiéniai szempontból releváns területét figyelembe kell venni.

1. A munkatársakkal kapcsolatos rendelkezések (itt a jól ismert követelményeken – rendszeres kézmosás, maszkviselés, fertőtlenítés – kívül a könyvtári pultnál elhelyezett plexifal és az illetékes hatóságokkal való egyeztetés szerepel).

2. A korlátozott kapcsolattartás (személyes érintkezés) biztosítása: a 1,5–2 m távolság betartása; a padlóra is rá lehet festeni a pontokat; a forgalom egyirányúsítása elválasztó szalagokkal; a gyülekezés és sorban állás elkerülése; a nyitvatartási idő lerövidítése; ha lehetséges, legyen külön bejárat és kijárat; a benttartózkodási idő korlátozása (maximum 30 perc); a terekben egyszerre jelen lévő használók számának korlátozása; a dokumentumok átadásánál a személyes érintkezés minimálisra csökkentése; a munkatársak számára műszakok kijelölése (fontos, hogy az egyszerre dolgozó teamek állandók legyenek); a használók számára kötelezően használandó kosarakat vagy bevásárló kocsikat célszerű biztosítani; csak annyian léphetnek be egyidejűleg, ahány kosár vagy kocsi rendelkezésre áll; egy-egy használó számára 10–20 m² tér biztosítandó; meg kell határozni a maximális létszámot, ahányan egyszerre jelen lehetnek; gondoskodni kell a kosarak stb. fogóinak fertőtlenítéséről; kosár vagy kocsi hiányában számlálással kell nyomon követni a használói létszámot; tisztázni kell, hogy fokozatosan mikor engedik be a különböző csoportokat. A gyermekkönyvtár megnyitásáról tartományi szinten kell dönteni. Világosan meg kell határozni, hogy meddig érhet a várakozók sora, a soron kívül nem lehet várakozni, hanem később újra kell próbálkozni a könyvtárba való bejutással.
3. A szolgáltatások korlátozása. Szabályozni szükséges a következőket:
- A tartózkodás korlátozása a visszavételnél és a kölcsönzésnél.
 - A tartózkodás korlátozása az előjegyzett dokumentumok visszavételénél és kölcsönzésénél.
 - A használók tartózkodása a könyvtár helyiségeiben.
 - Ha az olvasó nem kölcsönözhet önállóan, meg kell szervezni a kevés személyes érintkezéssel járó kölcsönzési eljárást:
 - 1. változat: az előre megrendelt dokumentumok kiadása kevés személyes érintkezéssel bizonyos használóknak az e célra létrehozott, zsilippel ellátott területen;
 - 2. változat: korlátozott számú használó számára lehetővé teszik a kölcsönzést és a visszavételt, a dokumentumok kiválasztását a polcokról az előírások betartásával; a szükséges nyilvántartásba vétel a zsilippel ellátott területen történik (önkiszolgálással vagy segítséggel); a megoldás az épülettől függ.
 - Külön szabályozás szükséges a játékok és más, nem könyvjellegű dokumentumok kölcsönzéséhez.
 - Szabályozni kell a helyben használatot: tartósabb tartózkodást igénylő tevékenységekre, például újságolvasásra, tanulásra nincs mód; a bútorzatot nem szabad kivinni, célszerű szalaggal elzárni; a kávéautomaták ne működjenek.
 - Szabályozni kell a katalógusok és az internetes PC-k használatát.
 - A másológépeket ne használják, ha nincs megoldva a problémák kezelése (papírpótlás, elakadás, fertőtlenítés).
 - Nem kell olyan kéréseket fogadni, amelyek külső raktárból elégíthetők ki.
 - Meg kell vizsgálni, milyen módszerrel küldhetők fizikai dokumentumok a használóknak, és milyen lehetőségek nyílnak a könyvtárközi kölcsönzési kérések fogadására és kiküldésére.
 - Szüneteltetni szükséges a rendezvényeket, beleértve a tanulói csoportok látogatásait.
4. A munkatársak bevonása:
- Tisztázni kell, mekkora személyzet álljon rendelkezésre a településen érvényes, rizikócsoportokra vonatkozó szabályozással összhangban.
 - Tisztázni kell, milyen feladatokra és milyen beosztásokból kell visszahívni munkatársakat az otthoni munkavégzésből, és kik maradjanak továbbra is otthon.

- Tisztázni kell, kik maradjanak távol a bezárt óvodák és iskolák stb. miatt.
 - Tisztázni kell, hogyan kell eljárni a beosztott munkatársakkal.
5. Sajátos követelmények:
További szabályozások szükségesek a felhasználók és a munkatársak közötti kapcsolatokra vonatkozóan.
- Biztosítani kell, hogy a készpénzes és a kártyával történő fizetésnél ne kerüljön sor személyes érintkezésre. Szükség esetén el kell halasztani a befizetést addig, amíg a kritikus időszak véget ér. Az egyes használóknál elfogadott kintlévőségek összeghatárát meg kell emelni a számítógépes könyvtári rendszerben.
 - Biztosítani kell, hogy a felhasználó személyes érintkezés nélkül, lehetőleg online be tudjon jelentkezni, és meg tudja hosszabbítani olvasójegyét stb.
 - A dokumentumok visszavételénél alkalmazandó szabályok:
 - a visszahozott dokumentumokat a beérkezés dátuma szerint rendezve, elkülönítve kell tárolni;
 - meg kell állapítani egy türelmi időszaktól (papír esetén 24, műanyag esetén 72 óra a Szövetségi Kockázatértékelési Hivatal 2020. április 21-ei ajánlása szerint), amíg a dokumentumokat visszahelyezik polcra;
 - a felületeket (dokumentumok, kosarak, polcok, számítógépek, asztalok stb.) fertőtleníteni szükséges;
 - fertőtleníteni kell a dokumentumkiadó és -visszavételi automatákat is.
6. Kommunikáció a nyilvánossággal: Az újbóli megnyitásról, a megváltozott nyitvatartási időről és az alkalmazott szabályokról a következő helyeken kell a nyilvánosságot tájékoztatni:
- a sajtóban,
 - a weboldalon,
 - a közösségi médiában,
 - az online katalógusban.

A könyvtárban a viselkedési és higiéniai szabályokról minél több helyen plakátokat kell kifüggeszteni.

Svájc

A Svájci Nemzeti Könyvtár (Bibliothèque nationale suisse, BN) [honlapján mindössze ez a néhány sor áll](#): „A BN március 16-tól, további intézkedésig zárva tart. Április végéig minden rendezvényt törölnek, illetve későbbi időpontra halasztanak. A kikölcsönzött könyvek lejáratát automatikusan meghosszabbítják, új kölcsönzésre nincs lehetőség. Javasolják archívumaik online felkeresését. Amint változik a helyzet, arról honlapjukon, valamint a közösségi médiában adnak majd hírt. Addig is köszönik olvasóik megértését, és kérik: vigyázzanak magukra.” A honlapon az újranyitásról nem esik szó.

Dél-Európa

Görögország

A görög nemzeti könyvtár honlapjának ez a tájékoztatás áll: „A Görög Nemzeti Könyvtár megelőzés céljából meghosszabbítja működésének felfüggesztését további intézkedésig. Az igazgatási és gazdasági részlegek csakis biztonsági személyzettel fognak működni.”

Továbbá meghosszabbítják valamennyi kölcsönzött dokumentum lejáratí idejét a könyvtár működésének újraindulásáig.

A közönség az alábbi szolgáltatásokat továbbra is eléri:

- ISBN-, ISSN-, ISMN-számok kiadása,
- elektronikus olvasótermék használata,
- digitális gyűjtemények,
- elektronikus források,
- digitalizált folyóiratok, sajtótermékek.

Mind a nemzeti könyvtár, mind a többi könyvtár az aktuálisan érvényben lévő kormányrendeletre alkalmazkodik, amely megszabja a működés felfüggesztését. A kormányrendeletek rendszerint két hétig érvényesek, és a helyzet tükrében hosszabbítják meg őket. A jelenlegi május 4-éig van érvényben. A bármely téren történő újraindulást a miniszterelnök a májusi és a júniusi helyzettől tette függővé.

Olaszország

Az olasz miniszterelnök, Giuseppe Conte 2020. április 26-án jelentette be, hogy az országban a koronavírus elleni védekezés immár a második fázisába lép, azaz fokozatosan megkezdődik a korlátozó intézkedések lazítása. Április 27-én újraindulhatnak a nemzetgazdaság szempontjából kiemelt, exportra termelő vállalatok és a kulcsfontosságú építkezések, valamint megkezdhetik a felkészülést a május 4-ei újraindulásra a termelési és a nagykereskedelmi tevékenységet végző cégek, az építkezések és a vendéglátóhelyek (a házhoz szállítás mellett elviteli lehetőséget biztosítva). Ugyancsak május 4-től látogathatók lesznek a közparkok, és engedélyezett lesz az egyéni szabadtéri sportolás. Két héttel ezután, május 18-tól kinyithatnak a múzeumok, a kiállítóhelyek, a könyvtárak, a kiskereskedelmi egységek és boltok, június 1-től pedig a vendéglátóhelyek, valamint a fodrászatok, szépségszalonok és hasonló szolgáltatóintézmények.

A különböző létesítmények újraindítását illetően a Torinói Műszaki Egyetem által koordinált munkacsoport április 27-én frissített [összeállítása](#) szerint a könyvtárakban a szükséges távolság megtartása és a cseppfertőzés elkerülése érdekében át kell rendezni a bútorzatot, a távolság növelése mellett lehetőleg plexi válaszfalakkal határolva el az egyes munkaállomásokat és a személyzeti pultokat. Ezeket a válaszfalakat természetesen rendszeresen fertőtleníteni kell. A könyvek kiadását és visszavételét illetően azt kell figyelembe venni, hogy jelen ismereteink szerint mennyi ideig marad fertőzőképes a koronavírus a különböző felületeken, és ennek megfelelően kell eljárni a szolgáltatás során. Az olasz rendelkezések minden zárt helyen, így a könyvtárakban is kötelezően előírják az arcmaszkok viselését, emellett továbbra is kerülni kell a csoportosulást és a rendezvényeket.

Jelenleg még nem állnak rendelkezésre részletes útmutatók és előírások a kulturális intézmények számára, például az sem tisztázott, kötelező-e a teljes körű újraindítás, továbbá a személyzet veszélyeztetettebb korú tagjainak is munkába kell-e állniuk. Mindenesetre az újraindításkor az új

használati szabályzatokat, amelyek minden lehetséges eszközzel biztosítják a fertőzés elkerülését, illetve ismertetik a biztonsági intézkedéseket és az elvárt magatartásformákat, az intézményeknek elérhetővé kell majd tenniük a nagyközönség számára.

Az olasz kormány döntései és a szakirodalom alapján az olasz könyvtárosegyesület április 9-én [gyakorlati útmutatót alkotott](#), amelynek betartása a járvány alatt, illetve azt követően javasolt:

- látogatói kvóták alkalmazása és a munkaállomások közötti minimum 1 m távolság alkalmazása (bár az ideális a 7–8 m, illetve a maszkok állandó viselése lenne);
- kézfertőtlenítők biztosítása a bejáratoknál és felszólítás a használatukra;
- egyéni egészségvédelmi óvintézkedések (kézmosás, fertőtlenítés, az arc védelme);
- a terek gyakori fertőtlenítése és szellőztetése;
- a szellőztetőrendszer – amennyiben van – rendszeres ellenőrzése;
- a karantén alatt a fűtő- és hűtőrendszerek minimális használata, ha csak nincs megoldva a filterek heti tisztítása;
- annak biztosítása, hogy a könyvtárosok gumikesztyűt viseljenek a használt, visszahozott vagy újonnan érkezett könyvek átvételéhez, és hogy ezeket félre tudják tenni 72 órára, lehetőleg egy jól szellőző helyiségbe;
- megkérdezni a könyvtárhasználókat a visszahozatalakor: volt-e a könyv olyan személynél, aki fertőzött volt (biztosítva őket arról, hogy ez csak a visszahozott anyag óvatosabb kezelésére szolgál, és nem lesz rájuk vonatkozó következménye);
- írásos instrukciók készítése és szétosztása a munkatársaknak és az olvasóknak, kifüggesztés a falra az irodákban és az olvasótermekben.

Talán főlegesen újra hangsúlyozni, hogy a karantén feloldása után is, amíg a járvány teljesen el nem múlik, az otthoni munkavégzés javasolt, új szervezeti gyakorlatok kialakításával és a távolból is elérhető, digitális szolgáltatások növelésével.

Spanyolország

A [Spanyol Nemzeti Könyvtár főigazgatójának közleménye](#) szerint a Kulturális és Sportminisztérium utasításai szerint jár el. 2020. március 11-én felfüggesztette a hétköznapi működést, és a könyvtár csak digitális szolgáltatásokat nyújt (beleértve a web2-oldalakat), valamint az alapvető referenzszolgáltatás működik. A zárvatartást elrendelő határozatot április 27-én újabb tizenöt nappal meghosszabbították. Változtatás (szigorítás vagy módosítás) csak az állam egészségügyi szerveinek iránymutatása alapján következhet be. A működő szolgáltatások összhangban vannak a nemzeti könyvtár 2015-ben ilyen esetekre is kidolgozott irányelveivel, amelyeket 2016-ban állami („királyi”) dekrétum erősített meg.

A Spanyol Egyetemi Könyvtárak Szövetsége 2020. március 26-án adott ki [tájékoztatót](#): a könyvtárak zárva tartanak, csak az internetes szolgáltatások és a referenzszolgáltatás működik. Sem a nemzeti könyvtár, sem az egyetemi könyvtárak nyilatkozata nem tartalmaz utalást az újrainytás időpontjára vagy ütemezésére vonatkozóan.

Észak-Európa

Finnország és a Baltikum

Mind a finn (Kansalliskirjasto), mind az észt (Rahvusraamatukogu) nemzeti könyvtár zárva tart a mindenütt március közepe körül kihirdetett vészhelyzeti intézkedéseknek (kijárási korlátozásoknak) megfelelően.

Az első, közel másfél hónapos határidőben megszabott veszélyhelyzeti korlátozásokat mindkét országban április folyamán meghosszabbították. Finnországban május 13-áig változatlan feltételekkel, Észtországban május 17-éig.

Eközben a könyvtárak elektronikus szolgáltatásai (illetve ahol releváns, például Tallinnban, a kontaktusmentes kölcsönzés) működnek, de nem készítenek és küldenek postai úton sem könyvtárközi megrendeléseket, a másolatkészítés is szünetel. A munkatársak távmunkában végzik a feladataikat, rendezvényeket nem tartanak (Helsinkiben minimum május 31-éig), az értekezletek is elektronikus felületeken folynak. Helsinkiben a nyári új nyitva- vagy zárvatartásról legkésőbb május 15-én döntenek.

Mind a finn, mind az észt kormány május elejétől, a járványhelyzet alakulásának megfelelően (valószínűleg heti ütemezésben) fog döntéseket hozni a korlátozások enyhítéséről vagy fenntartásáról. Finnországban mindenestre egy másik, szintén korábban rögzített határidő az 500 főnél nagyobb rendezvényeket minimum július 31-éig nem teszi lehetővé, továbbá az éttermek és bárók május 31-éig zárva lesznek.

A korlátozások feloldására a fokozatosság és a biztonság elve alapján történő újraindítás folyamatában kerülhet sor. Az oktatás és a kutatás igényeit és körülményeit figyelembe véve a kapcsolódó intézmények még hosszan élnek majd a távmunka, a távoktatás és a távszolgáltatás eszközrendszerével.

Finnországban a tesztelés–követés–elkülönítés és kezelés ún. hibridstratégiájának jegyében képzik el a korlátozások fokozatos feloldását. Elsőként az óvodai és az alsófokú nevelés intézményeiben tesznek majd kísérletet az enyhítésre, folyamatos visszacsatolás mellett.

Észtországban a tervek szerint az első lépcsőben (még nem lehet tudni, mikor) a múzeumok látogatását, a nem formális oktatást és a szabadtéri sportokat fogja érinteni az enyhítés. A következő körben a bevásárlóközpontok üzleteinek korlátozott nyitvatartását és egyes szolgáltatások újraindítását tervezik. Az iskolákat (ha a körülmények megengedik) várhatóan május 15. után nyitják meg a végzős diákok számára, hogy főkészülhessenek a vizsgákra. Az észt kormány a következő indikátorokat veszi figyelembe a korlátozások enyhítésének ütemezésénél:

1. az új fertőzések napi száma, s ennek viszonya a tesztelesek számához, az 50 évesnél idősebb személyek fertőzési statisztikája;
2. a kórházi ellátásban részesülő fertőzöttek száma;
3. intenzív ellátásban részesülő Covid-19 betegek száma (ágy/24 h);

4. az egészségügyi ellátás elérhetősége;
5. a lakosság szabálykövető magatartása;
6. a gazdaság általános állapota;
7. a mérések és statisztikák megbízhatósága;
8. az EU és a közvetlen földrajzi régió epidemiológiai helyzete.

Közép- és Kelet-Európa

Csehország

A Cseh Nemzeti Könyvtár honlapján a következő [tájékoztató](#) olvasható: „Reagálunk a kormány lépésére, amely lehetővé teszi a könyvtárak megnyitását 2020. április 27-től. A Nemzeti Könyvtár nem lesz nyitva hétfőtől. Nem reális üzembe helyezni ilyen nagy intézményt egyetlen munkanap alatt úgy, hogy tekintettel legyünk az Önök [t.i. az olvasók] és alkalmazottaink biztonságára. Az újraindulás pontos időpontjáról jövő héten adunk tájékoztatást.”

A többi döntésről röviden:

- A digitális szolgáltatások ingyenesen elérhetők, sőt a kiadókkal és más adatbázis-szolgáltató cégekkel való egyeztetés után bővültek; a tartalmak május 10-éig hozzáférhetők.
- A kölcsönzések határideje június 1. lett (itt lehetséges a kölcsönzés).
- A programok, rendezvények, turistáknak szóló intézménylátogatások elmaradnak.
- Április utolsó hetében várhatók egyeztetések és döntés az újraindítás körülményeiről.

Ezzel egyidőben a cseh könyvtári tanács is [közzétett egy dokumentumot](#) *A Cseh Könyvtári Szövetség javaslatai a könyvtári szolgáltatások újraindításához 2020. április 27-től* címmel.

A könyvtárak biztonsági okokból korlátozhatják szolgáltatásaikat. Lehetséges például

- értesíteni az olvasókat, hogy úgy kezeljék a könyvtári anyagot mint lehetséges fertőzésforrást (úgy, mint az élelem és más áru esetében);
- korlátozni a nyitvatartási időt;
- csak a kölcsönzésre korlátozni a könyvtári szolgáltatásokat;
- lefoglalni a nyitvatartási időből bizonyos időszakokat az idősek és más veszélyeztetett csoportok számára;
- abban az esetben, ha a könyvtár egy másik intézmény része, lehetséges a működését (újraindítását) egységesen a teljes intézmény rendszeréhez kötni;
- megszabni a könyvtárban való tartózkodás maximális idejét;
- fokozatosan megnyitni a könyvtárat a nyilvánosság előtt;
- korlátozni a szabadpolcos szolgáltatást, a gyermekrészlegek használatát, a hozzáférést a számítástechnikai eszközökhöz, a másolatkészítést stb.;
- megszabni az egyidőben könyvtárban tartózkodó látogatók maximális számát;
- a kölcsönzésnél önkiszolgáló rendszert bevezetni (visszavevő dobozok, selfcheck stb.);
- szükség szerint kialakítani az állománycsere rendszerét helyi kereteken belül;
- biztosítani a könyvtári feladatok váltásban való ellátását.

Horvátország

A világvjárvány miatt március 19. óta zárva tartó zágrábi Horvát Nemzeti és Egyetemi Könyvtár kormányhatározat értelmében, korlátozott működéssel [április 27-től újra nyitva tart](#).

A Horvát Közegészségügyi Intézet által a könyvtárak számára ajánlott előírásokat betartva a korlátozott nyitvatartás alatt ellátott szolgáltatások a következők:

- könyvek visszavétele és kölcsönzése (egyetemi könyvtári feladatokat is ellátó kölcsönző könyvtárról van szó), a könyvek visszavételére hétköznap 10–14 óráig drive-in rendszerben is van lehetőség, azaz nem kell belépni az épületbe;
- beiratkozás, olvasójegyek meghosszabbítása.

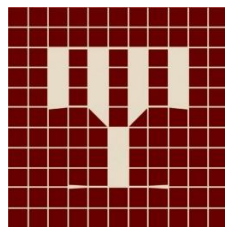
Továbbra is zárva tartanak az olvasótermek.

A teljes nyitás tervéről a könyvtár honlapján és online közösségi felületein adnak folyamatos tájékoztatást.

A könyvtár a hét hat napján nyitva tart; hétfőtől péntekig csak a délutáni nyitvatartási időt rövidítették meg, míg a szombat érintetlenül maradt.

Érvényben vannak a különleges higiéniai előírások (kihelyezett kézfertőtlenítők használata; kötelező maszkviselés, a lifteket egyszerre maximum két ember használhatja, amit elősegít, hogy nagy liftheik vannak, be lehet tartani a kétméteres távolságot két embernek).

A zárás alatt működött az online olvasószolgálat, távmunkában dolgozott az ISBN-, az ISSN-, az ISMN-, valamint a DOI-iroda és a kötelempéldány-átvétel.

**NACIONALNA
I SVEUČILIŠNA
KNJIŽNICA
U ZAGREBU**

Lengyelország

A [Lengyel Nemzeti Könyvtár](#) ajánlásokat fogalmazott meg a könyvtárak nyitvatartási tilalmának eltörlése utáni állapotokra. Ezek értelmében a tilalmat eltörlő rendelet hatályba lépéséből nem következik, hogy a könyvtáraknak ki kell nyitniuk. A nyitásról a könyvtárvezető hozhat döntést abban az esetben, ha a könyvtár felkészült a biztonságos működésre a járvány idejét követő időszakban is. A döntés meghozatalakor figyelembe kell venni a várható felhasználói létszámot és a helyi adottságokat, köztük a felhasználók által igénybe vett helyiségek méreteit.

A nemzeti könyvtár egyelőre a kölcsönzési szolgáltatás újraindítását javasolja a könyvtár területére való belépés korlátozásával. Javasolja, hogy a könyvtár területén mind a könyvtárosok, mind a felhasználók hordjanak maszkot. Fontos, hogy a felhasználók a könyvtár látogatását telefonon vagy e-mailben, a konkrét időpont megadásával előre jelezzék. Átlátszó védőfalat ajánlott felállítani azokon a pontokon, ahol a könyvtárosok és a felhasználók érintkezhetnek, valamint fel kell hívni a figyelmet a távolságtartásra, amennyiben a felhasználó nem hord maszkot, vagy betegség tüneteit mutatja. Lehetőség szerint biztosítani kell fertőtlenítő állomásokat, illetve egyszer használatos maszkokat és kesztyűket.

A könyvtár ne nyisson ki, még a kölcsönző részleg sem, ha a könyvtárosokat nem tudják ellátni maszkkal, kesztyűvel és kézfertőtlenítővel.

A könyv átvétele után minden alkalommal fertőtleníteni kell a munkalapot, amelyre a könyvet korábban helyezték. Az átvett könyvet ezután 10–14 órára be kell zárni egy szekrénybe vagy dobozba, esetleg el kell helyezni a raktárhelyiség egy távoli polcán. Az így izolált könyveket ki kell zárni a kölcsönzésből a karantén időszakára. A példányokkal való hosszabb érintkezéskor kesztyűt kell viselni. A visszahozott példányokat nem szabad fertőtleníteni, ugyanakkor a helyiségeket a lehető legtöbbször szellőztetni, a billentyűzeteket, telefonokat, villanykapcsolókat és egyéb gyakran használt felületeket pedig fertőtleníteni szükséges.

A könyvtári alkalmazottaknak szigorúan be kell tartaniuk az Egészségügyi Felügyelőség megelőző intézkedéseit. Jól látható helyeken kell tájékoztatniuk a felhasználókat a kézmosásra, a tenyerek fertőtlenítésére, a maszk fel- és levételére vonatkozó instrukciókról.

A nemzeti könyvtár nem javasolja, hogy a könyvtárak megnyissák olvasótermeiket a felhasználóknak a járvány idején. Nem javasolja azt sem, hogy a felhasználók hozzáférjenek a cédulakatalógusokhoz, a szabadpolcos és folyóiratrészlegekhez. A felhasználókat az online szolgáltatások igénybevételére szükséges ösztönözni.

A járvány terjedésének változása az ajánlások módosítását vonhatja maga után.

Varsóban egy április 29-ei [sajtótájékoztatón bejelentették](#), hogy a közkönyvtárak május 4-étől kinyitnak Lengyelországban. A nyitások fokozatosan, különböző időkből, a tisztiorvosi szolgálattal való konzultáció alapján zajlanak.

**BIBLIOTEKA
NARODOWA**

Románia

A [Román Nemzeti Könyvtár a honlapján](#) 2020. márciusi bejegyzésükben azt írták, hogy a járványhelyzet miatt április 27-éig tartanak zárva. Azóta nem tettek közzé semmit a zárvatartás idejének meghosszabbításáról. A román sajtóban megjelent április 27-ei hírek alapján súlyosbodott a járványhelyzet, újabb korlátozásokat vezetnek be, így a könyvtárak április 28-ától egészen biztosan nem nyitnak ki.

BIBLIOTECA
NAȚIONALĂ
A ROMÂNIEI

A járványhelyzet alatt a könyvtárosok dolgoznak, és készülnek az újrainítás utáni szolgáltatások színvonalának és kínálatának bővítésére. A szolgáltatások részletezése a közleményben nem szerepel. Az ügyfelekkel és az olvasókkal e-mailben és postán tartják a kapcsolatot, különösen az ISBN-számok kiadása és a kötelezpéldányok leadása ügyében. Megemlítik azt is, hogy a Román Nemzeti Könyvtár 2012-ben költözött új épületbe, és még mindig sok a teendő az új helyszín birtokbavételével. Idézet a 2020. április 8-ai bejegyzésből: „Közismert, hogy a Román Nemzeti Könyvtár ingyenes hozzáférést biztosít a könyvekhez, a tanulmányi helyekhez, a számítógépekhez, az internethez és az oktatáshoz vagy a nyilvánossághoz kapcsolódó egyéb alapvető forrásokhoz.”

Szerbia

A Szerb Nemzeti Könyvtár olvasótermei 2020. április 27-től [kezdik meg működésüket](#). A munkát megváltozott körülmények között szervezik, az összes járványügyi intézkedés betartásával.

1. Kötelező a könyvtár bejáratánál elhelyezett fertőtlenítőszer, valamint a védőmaszkok és kesztyűk használata (az olvasók kötelesek maguk gondoskodni a védőfelszerelésről, a könyvtárosok számára pedig a munkaadó biztosítja a védőfelszerelést),
2. korlátozott számú felhasználó és korlátozott számú alkalmazott (öt fő) tartózkodhat egyidejűleg az olvasóteremben és irodákban.

A nyitvatartási idő hétfőtől péntekig 10 és 14 óra között tart.

Egy nap legfeljebb öt online kölcsönzői kérés adható le, félretételre van mód. A kikért dokumentumokat használat után karanténhelyiségben tárolják, a kölcsönzőpultot rendszeresen fertőtlenítik. Online digitális másolatkérésre van mód, amely előzetes egyeztetés után letölthető. A napokban a Biocid Intézet fertőtlenítette a Szerb Nemzeti Könyvtár épületét.

Szlovákia

A Szlovák Könyvtárosok és Könyvtárak Egyesülete elnöke tájékoztatása szerint jelenleg zajlik a könyvtárak újbóli megnyitásának előkészítése Szlovákiában. A Szlovák Nemzeti Könyvtár frissen, 2020. április 27-én megjelent ajánlása a megelőzésre fekteti a hangsúlyt, és a könyvek és egyéb könyvtári dokumentumok kezelésére vonatkozik.

A szlovák anyag bevezetője tartalmaz egy általános tájékoztatást a koronavírusról, részletesen kitér a fertőzés lehetőségeire, illetve a keresztszennyezés könyvtári eseteire és kockázataira, amelyek főleg a felhasználónak a könyvvel való közvetlen érintkezéséből adódnak. A fertőtlenítés során alkalmazható módszerek kapcsán az anyag kitér arra, hogy egyes módszerek, így például az ózonfertőtlenítés a közel 100 százalékos hatékonysága ellenére csak akkor javasolt, ha a kezelt dokumentumot tíz éven belül apasztani szándékozzuk, mivel az ózon erős oxidációs hatást fejt ki a papírra, de a textilre és a műanyagra is. Az ózon használata a szer gyors bomlásának köszönhetően biztonságos az emberek számára (a kémiai fertőtlenítőszerektől eltérően). Az UV-sugárzás hatékony alkalmazhatóságára még nincs bizonyíték, ugyanakkor ezzel az eljárással kapcsolatban kifogásként felmerül a papírra és a

textilanyagra való negatív hatása. Az egyéb módszerek csekély hatékonysága, illetve anyagrombolása miatt a legjobb módszernek az Egyesült Államokban is alkalmazott karantén bizonyul: ennek során 24–48 órára zárják el a könyveket. A könyveket karanténba szállító személyzetnek megfelelő védőfelszerelést (például kesztyűt) kell viselnie. A legújabb vizsgálatok fényében a karantént 4–5 napra érdemes meghosszabbítani.

További javaslatok a fertőzés terjedésének minimalizálására:

- az intézménybe csak megfelelő védőfelszerelésben (maszk, kesztyű) lehessen belépni, tartva a távolságot;
- lehetőség szerint egy személy használja egyszerre a helyiségeket (pl. a kölcsönző helyiséget), ki- és belépéskor fertőtleníve magát;
- 2 méteres kijelölt távolság a sorban állásokhoz;
- fertőtlenítőszer biztosítása a könyveket kiadó és visszavevő személyzet számára;
- fertőtlenítő-állomás minden tanulószobában;
- szemeteskosarak elhelyezése a kijáratoknál a használt kesztyűk stb. számára.

A személyzet számára fontos a védőfelszerelés viselése és az alapos kézmosás. Az ajánlás arra is kitér, hogy a WHO milyen összetételű fertőtlenítő oldat alkalmazását javasolja: 96%-os etanol, 98%-os glicerín és 3%-os hidrogén-peroxid, vagy 99,8%-os izopropanol, 98%-os glicerín és 3%-os hidrogén-peroxid. (Az arányok ezen az oldalon olvashatók: <https://egy.hu/egeszseg/igy-keszits-otthon-kezfertotlenitot-106923>).

Az ajánlás nyolcpontos protokollt határoz meg a kikölcsönzött dokumentumok kezelését illetően:

1. A kikölcsönzött dokumentumok visszavétele csak megfelelő kesztyűben lehetséges. A személyzetnek mindig viselnie kell az egyszer használatos kesztyűt; amint azt egyszer leveszik, újat szükséges húzniuk.
2. A szemeteseket, amelyekbe a kesztyűket helyezik, fertőtleníteni szükséges már a szemét eltávolítása előtt. A takarító személyzetet tájékoztatni kell arról, hogy a szemét fertőzött lehet, és emiatt megfelelő védőfelszerelést kell használniuk.
3. A fertőzésnek kitett felületeket (pl. kölcsönzőpult) 70 százalékos etanollal vagy más hasonló hatékonyságú szerrel kell fertőtleníteni óránként legalább egyszer.
4. A visszavett dokumentumot rendszeresen fertőtlenített kocsira kell helyezni.
5. A dokumentumokat 4–5 napra karanténba (külön helyiség, szekrény stb.) kell helyezni. Ez a legegyszerűbb, legkímélőbb és egyben leggazdaságosabb megoldás a fertőtlenítésre.
6. A meghatározott idő letelte után, a könyvtár nyitása előtt a dokumentumokat el kell szállítani a raktárba. Erre külön kocsikat kell kijelölni, amelyeket minden szállítás után fertőtleníteni kell.
7. A kölcsönzési nyitvatartást úgy kell szakaszolni, hogy legyen idő a felületek és dokumentumok folyamatos fertőtlenítésére.
8. Javasolt a járványügyi helyzet alakulásának követése a Szlovák Köztársaság Közegészségügyi Hivatalának honlapján, és az aktuálisan elfogadott intézkedések érvényesítése.

Szlovénia

A Szlovén Nemzeti Könyvtár további rendelkezésig [zárva tart](#). Információt telefonon, e-mailben vagy online úrlapon keresztül szolgáltatnak. Digitális szolgáltatásaik közül a Szlovéniai Digitális Könyvtárt és a Biblos portált, az e-könyvek és e-folyóiratok gyűjteményét ajánlják. A könyvtárközi kölcsönzés keretében csak a digitális könyvek rendelése üzemel.

Észak-Amerika

Amerikai Egyesült Államok

Az Egyesült Államokban az Amerikai Könyvtári Egyesület (ALA) egyelőre nem adott közre anyagot a könyvtárak újranitásának módszertani támogatásáról ([a COVID-információs oldal](#) tanúsága szerint a hangsúly még a távoli szolgáltatásokra és a védőeszközök előállítására – makerspace laborokban, 3D-nyomtatással – helyeződik), helyette egyes államokból olvashatunk ajánlásokat az újranitás problémájának gyakorlati megoldására. A tengerentúlon jellemző didaktikus guide-okra láthatunk példát [Új-Mexikóból](#) és [Georgiából](#) egyaránt.

Egy [idahói könyvtárosblogon összefoglalót olvashatunk](#) az amerikai könyvtárak várható feladatairól az újranítást illetően.

- Az első számú feladat az egészségvédelem, tehát a könyvtári terek fertőtlenítése és a megfelelő egészségügyi óvintézkedések intézményszintű protokolljának meghatározása.
- Ezt követi az ügyfélkapcsolatot ellátó könyvtárosok egyéni védőfelszerelésének (arcmaszk, kesztyű) biztosítása. A háttér munkát ellátó kollégáknak, amennyiben megoldható, továbbra is javasolt a távmunka lehetőségének biztosítása.
- További egészségvédelmi javaslat a munkatársak állandó tesztelése vírusfertőzöttség és/vagy immunitás azonosítása érdekében.
- A vírus által leginkább veszélyeztetett társadalmi csoport könyvtári ellátása külön protokollt igényel, legyen szó házhoz szállításról vagy a könyvtáron belüli időszavas szolgáltatásról.

Az idahói blog szerzője értekezik továbbá az egészségügyi szűrés és a védőeszközök ellátásának problematikájáról, valamint részletes útmutatást nyújt az egyes újranítási opciók szolgáltatási portfóliójára vonatkozóan. Az alábbiakban ezekből teszünk közzé néhány, a könyvtárakra vonatkozó tudnivalót kétféle veszélyességi szint szerint felosztva (maximum 10 vagy maximum 50 fő egy légtérben), illetve információkat néhány, létszámkorlátozás nélküli óvintézkedésről:

Maximum 10 fő tartózkodhat a könyvtári térben:

- a dolgozói ki/belépés engedélyezett maximális óvintézkedések mellett, a közösséggel való együttműködés távolságtartással és védőfelszerelésben, meghatározott időpontban lehetséges;

- a könyvtárvétel és a kölcsönzés gyűjtőhellyel, limitált könyvtári személyzet mellett lehetséges, a visszahozott dokumentumok 72 órás karanténban maradnak;
- fizikai rendezvények nem, csak online találkozók lehetségesek;
- a mozgókönyvtári ellátás csak távoli lehet (például wifit szolgáltat a mozgókönyvtáros), fizikai kontaktus nem lehetséges;
- a házhoz szállítás védőfelszerelésben, előzetes karanténon átesett dokumentumokkal, érintésmentes átadással, lakókörzetenként egy-egy alkalommal történhet;
- a számítógépek szigorú óvintézkedések mellett használhatók, a közös eszközök közül csak a nyomtató, fertőtlenítést követően;
- a feldolgozó munka lehetőségei: szerzeményezés digitális dokumentumokra, hagyományos feldolgozó munka óvintézkedésekkel;
- a lehetséges szolgáltatások: vezeték nélküli internet, kiemelt fontosságú ügyintézés a könyvtár számítógépein előzetes egyeztetéssel, épületen kívüli gyűjtőhelyi átvétel és könyvbedobó, távoli szolgáltatások.

Maximum 50 fő tartózkodhat a könyvtári térben:

- az információs szolgálat fenntartható, monitorozott létszámbeli korlátozással, a veszélyeztetett társadalmi csoport számára külön időszáv kijelölése ajánlott;
- működik az önkiszolgáló kölcsönzés és visszavétel, fokozott higiéniai óvintézkedések, korlátozott be/kilépés, a könyvek körforgása visszaáll a megszokottra, ám a visszahozott dokumentumok számára karanténprotokoll kidolgozása szükséges;
- a fizikai rendezvények korlátozottan lehetségesek a létszámkorlátozások és az egyéb szabályok követésével (előzetes regisztráció, fokozott távolságtartási intézkedések), a látogatásoknál ugyanez érvényes; amennyiben nem biztosított a maximum 50 fő biztonságos egy térben tartózkodása, vagy veszélyeztetett csoportot érint a rendezvény/látogatás, akkor nem tartható meg;
- a mozgókönyvtári ellátás korlátozva van, amíg fel nem oldják a távolságtartási elővigyázatossági intézkedéseket;
- a házhoz szállítás a fentiek szerint, de megnövelt gyakorisággal történik;
- a számítógépek óvintézkedések (csak minden második terminál van bekapcsolva, használat utáni fertőtleníteni kell) mellett üzemeltethetők, használóképzés is lehetséges óvintézkedésekkel; a közös használatú eszközök fertőtlenítést követően használhatók, ám fülhallgató, VR-szemüveg továbbra sem;
- a feldolgozó munkában növekszik a dokumentumok kézbevitelének száma, váltott műszakok alkalmazhatók.

Létszámkorlátozás nélküli óvintézkedések (még a járvány alatt):

- a veszélyeztetett társadalmi csoport számára továbbra is ajánlatos külön időszáv kijelölése a szolgáltatási formák többségénél;
- a normál dokumentumforgalmazás és az egyéb szolgáltatások visszaállhatnak, extra óvintézkedéssel (például kesztyű, arcmaszk használata dokumentummozgatásnál, átadásnál, kölcsönzésnél);
- lehetséges a korlátozás nélküli látogatás és rendezvényszervezés, kiemelt szerepet fordítva a gazdaságélénkítő programokra, működik a teljes körű mozgókönyvtári ellátás – mindegyik fokozott egészségügyi óvintézkedések mellett.

A járvány felélénkülésével a könyvtári szolgáltatások fokozaton visszaállíthatók a veszélyességi szintnek megfelelően az újra bezárásig.

Az Új-Mexikói Állami Könyvtár – a tengerentúlon az elsők között – konkrét hatfázisos újrainvitási tervezettel szolgál az egészségvédelmi feladatokon túlmutatóan.

- Az első fázis igen korlátozott szolgáltatással bír, könyvtári terenként egy ügyeletessel, korlátozott referensszel és könyvtárközi kölcsönzéssel (ez még az általános zárvatartás miatt is problémás), házhoz szállítással postai úton, amely mellett feldolgozó, statisztikai, pénzügyi feladatok elvégzése és egyéb háttérmunkák (jellemzően távmunkában) vannak terítéken.
- A második fázisban már a teljes személyzet részéről aktív munka zajlik a könyvtár falain belül, a hangsúly a gyűjteményszervezésen (például raktári rend ellenőrzése, elmaradások pótlása) és a korlátozások előtti munkafeltételek visszaállításán van.
- A harmadik fázis a könyvtárárúpon kívüli szolgáltatások újrainvitása. Erre példa a könyvtárvevő/leadó állomások fenntartása. Ekkor áll helyre országos szinten a könyvtárközi kölcsönzés, a tájékoztatási feladatok továbbra is távoli eléréssel történnek.
- A negyedik fázis a korlátozott nyitvatartás, *kizárólag a könyvtár előterében*. Ez gyakorlatilag a kölcsönzés korlátozott újrainvitását jelenti. Az egészségvédelmi korlátozásokat figyelembe véve az előtérben már a wifiszolgáltatás is újrainvitálható, valamint plexilapokkal elválasztva szóbeli tájékoztatás is elképzelhető.
- Az ötödik fázis a *könyvtár újrainvitása maximális egészségvédelmi óvintézkedések közepette*, hangsúllyal a használók közötti (másfél–két méteres) távolságtartásra, amelyet a könyvtár berendezésének is tükröznie kell. Korlátozni kell még a terek maximális befogadóképességét és a helyben használható különleges szolgáltatások (például a számítógéphasználat) időbeli korlátozását, fertőtlenítéssel az egymást váltó használói csoportok között.
- Amennyiben elmúlik a járványveszély, *a hatodik fázis jelenti a könyvtár normális időszakban történő eljárásrendjét*.

Az [American Libraries magazin](#) is villámkörképben tárgyalja a témát, ahogy [Chicagóban is aktívan foglalkozik a helyi sajtó a városi közkönyvtárak újrainvitásának kérdésével](#) a fenti szempontok tükrében. Az Egyesült Államokban a könyvtárügy médiatevékenységének közegészségügyi hatása is van, ugyanis a [Johns Hopkins kórház újraértékelte a közintézmények újrainvitási útmutatóját](#), miután a könyvtárak jelezték annak tévességét a könyvtárak mint alacsony veszélyességű helyek megjelölése miatt. Mindeközben az ALA közkönyvtári szervezete, [a PLA felmérést végzett az amerikai közkönyvtárak járvány alatti tevékenységéről](#). A [Kongresszusi Könyvtár](#) a jelenlegi információk alapján július 1-jéig zárva tart.

A [Library Journal szakfolyóirat tanulmánya felhívja arra a figyelmet](#), hogy a kemény, nem porózus anyagok, mint például a kilincsek és a mobiltelefonok fertőtlenítésére rengeteg jó tanácsot kaphatunk, de az olyan anyagok, mint például a papír, sokkal több kérdést vetnek fel a könyvtárakban: lehet-e kölcsönözni, visszavenni vagy digitalizálni a könyveket járvány idején.

Az Institute of Museum and Library Service (IMLS) március 30-án szakértők meghívásával tartott webináriumon igyekezett tisztázni a legsürgősebb kérdéseket *A COVID-19 fertőzésveszély enyhítése papíralapú, kölcsönözhető és egyéb gyűjtemények kezelésekor* („Mitigating COVID-19 When Managing

Paper-Based, Circulating, and Other Types of Collections) címmel. A rendezvény az oktatási minisztérium, a Nemzeti Levéltár és a Kongresszusi Könyvtár közreműködésével jött létre. A főszereplők a járványügyi központ, a Centers for Disease Control (CDC) szakértői voltak.

Az epidemiológus szakértő, David Berendes (Centers for Disease Control – CDC – Waterborne Disease Prevention Branch) szerint kicsi a valószínűsége, hogy a könyvek fertőzzenek. Ahhoz, hogy bármilyen papíralapú anyagon jelentős mennyiségű vírus legyen, közvetlenül rá kell köhögnie vagy tüsszentenie egy fertőző személynek. Hogy mégis elkerüljük a veszélyt, 24 órás karanténba érdemes tenni a könyveket. Nagyon fontos, hogy a könyvtárosok alaposan mossanak kezét a könyvek kezelése után.

A műanyag felületeket (CD, DVD, Braille-könyv) egyszerűbb fertőtleníteni alkoholos törléssel. További, a könyvtárosokra leselkedő veszélyforrások a közös helyiségek, a közvetlen kollégák, a használók, akikkel érintkeznek, valamint a közlekedés is.

A CDC irányelveket fogalmazott meg a kulturális intézmények, vallási szervezetek, vállalatok számára, tömeg- és közösségi rendezvények esetére. Azt javasolják a kulturális intézményeknek, hogy az [IMLS Coronavirus \(COVID-19\) Updates](#) weboldalán megtalálható irányelveiket tanulmányozzák át saját gyakorlatuk kialakítása során. Hasznos lehet az intézményekben korábban kidolgozott katasztrófavédelmi tervek vizsgálata is. A stratégiák kialakításánál kritikus fontosságú a helyi közegészségügyi hivattal fenntartott élő kapcsolat – az ő tanácsaik létfontosságúak a stratégia kialakításkor és az újrainvitáskor egyaránt. A kulturális intézményekben ösztönözni kell a távmunkát, ki kell alakítani a betegszabadsággal kapcsolatos politikát, és óvni kell a nagy kockázati faktorról élő vagy beteg családtagot gondozó munkatársakat. Ha a munkatársak vagy a használók bejárnak az épületbe, akkor legyenek kívül jól látható, a távolságtartásra és a kézmosásra figyelmeztető feliratok, elegendő szappan és kéztörölő, valamint szeméttároló. A távolságtartás érdekében rendezzék át a bútorokat, hogy az emberek hat láb (kb. 180 cm) távolságra maradjanak egymástól. Legyen terv arra az esetre, ha valakiről kiderül, hogy fertőzött – legyen hely az elkülönítésére, és álljon rendelkezésre szállítóeszköz.

El kell dönteni a helyi egészségügyi hivatal segítségével, hogy mi a teendő, ha a wifihaszniat miatt sokan gyűlnek a könyvtár köré – menedékhelynek minősül-e a könyvtár a helyi szabályok szerint. Rendkívül lényeges, hogy tartsunk tisztaságot! Mindenekelőtt az olyan sokat használt, kemény felületeket fertőtlenítsük, mint a korlátok, ajtógombok, csaptelepek, villanykapcsolók, amelyeken a vírus hosszú ideig képes életben maradni. Rendszeresen, legalább naponta egyszer, de ha lehet, inkább gyakrabban végezzenek tisztítást és fertőtlenítést az épületben. Ha valakiről kiderül, vagy valószínűvé válik, hogy fertőzött, el kell különíteni, majd a helyet, ahol tartózkodott, legalább 24 órán keresztül zárva kell tartani, hogy a levegőben lévő fertőző cseppek lerakódjanak. Egy nap elteltével alapos szellőztetést kell végrehajtani, és az összes szilárd felületet le kell mosni és fertőtleníteni. A takarítószemélyzet eközben használjon védőeszközöket.

Porózus felületek, például szőnyegpadló, szőnyegek, drapériák fertőtlenítéséhez az EPA listájáról lehet kiválasztani a megfelelő fertőtlenítőszeret, de érdemes figyelembe venni, hogy a vírus a puha felületeken nem képes sokáig életben maradni, onnan nem fog újra a levegőbe kerülni.

Az IMLS továbbra is együttműködik a CDC-vel, a fejlemények [honlapjukon](#) követhetők.

*

Az *Alaszkai Állami Könyvtár, Levéltár és Múzeum* nemrégiben 14 oldalas, képekkel gazdagon illusztrált [prezentációban foglalta össze](#) a könyvtárak újrainvitás során felmerülő alapvető tudnivalóit, amelyet friss szakírásokra alapoz. Az állami fenntartású alaszkai gyűjtemények (könyvtárak, levéltárak és

múzeumok) bezárását 2020. március 17-én rendelték el annak érdekében, hogy csökkentsék a koronavírus terjedését.

A zárvatartás a rendkívüli intézkedések visszavonásáig marad érvényben. Az újrainyításra viszont időben fel kell készülniük a könyvtáraknak, ugyanis vannak kockázatai, de a táblázatos összevetés alapján jól látszik, hogy a közösségi terek közül – úgymint templomok, oktatási intézmények, táborhelyek stb. – a könyvtárak újrainyítása jár a legcsekélyebb veszéllyel. Ezekben az intézményekben ugyanis alacsony a személyek közötti érintkezések száma és intenzitása, a helyváltogatás lehetősége pedig közepes arányú.

Különbféle megközelítései vannak az újrainyításnak, de a legfontosabb az alapvető célok meghatározása és a fokozatosság elve.

Ennek értelmében:

- Továbbra is megfelelő távolságot kell tartaniuk egymástól az alkalmazottaknak, hogy elkerüljék a vírus átadásának lehetőségét.
- A könyvtárosok munkakörnyezete és a könyvtár működése tekintetében is fokozottan ügyelni kell a higiéniára, az egészségügyi előírások betartására.
- Javasolt a légkondicionáló készülékekbe nagy hatékonyságú légszűrő beszerelése.
- Ajánlott a gyakori szellőztetés.
- Ajánlott a megfelelő helyekre – például a tájékoztató pulthoz – plexifal telepítése.

Továbbá kötelezővé tehető a maszkhasználat, korlátozni lehet a látogatók számát, a veszélyeztetett korú emberek számára külön időszavat lehet elrendelni, eltávolíthatók az ülőhelyek, az asztali számítógépek és a gyerekjátékok.

A diasor az Új-Mexikói Állami Könyvtár és az Idahói Könyvtári Bizottság példaadó újrainyítási terveire mutató linkekkel zárul.

Kanada

A [Québeci Nemzeti Könyvtár és Levéltár \(Bibliothèque et Archives nationales du Québec, BAnQ\)](#) a járványhelyzetre való tekintettel, összhangban a québeci kormányhatározattal, 2020. március 14-én határozatlan időre bezárta kapuit. A könyvtár ily módon kíván jó példával elől járni a vírus megfékezésében és a lakosság, valamint a könyvtár dolgozói védelmében. Ugyanezen rendelkezés vonatkozik a francia nyelvű tartomány többi könyvtárára is.

A járvány követelte szigorú intézkedések ellentételezéseként több elhalasztott rendezvény megrendezésre kerül majd a veszélyhelyzet megszűntével, későbbi időpontban, addig pedig a könyvtár számos szolgáltatással segíti a nehéz idők elviselését:

- A könyvtár automatikusan meghosszabbítja a kölcsönzési időt, a késedelemért nem kér késedelmi díjat, a külső könyvleadó „dobozok” non-stop üzemelnek.
- Hozzáférhetővé váltak archívumaik, illetve a digitális könyvtár használatára biztatnak.

A honlapon az újrainyításról nem esik szó.

Kelet-Ázsia

A járvány kiindulópontjának számító Kínai Népköztársaságból, Hongkongból és Makaóból tett közzé nyitvatartási gyakorlatokat az IFLA. Az egykori brit gyarmati metropoliszban [jegyrendszert vezettek be](#)

az állami fenntartású könyvtárak igénybevételéhez. Egy időben 250 belépőjegyet adnak ki, amely egyórás könyvtárhasználatra jogosítja fel az olvasókat. Ez a legalapvetőbb szolgáltatásokra szorítkozik, így például a különgyűjtemények továbbra sem látogathatók. Mivel Hongkongban az iskolák továbbra is zárva tartanak, a könyvtárak forgalmát fellendítette a diákok látogatása, és hosszú sor alakult ki a jegyosztásnál. Az IFLA információi szerint a vírus ismételt előfordulása a régióban még szigorúbb óvintézkedésekkel járhat együtt. A [makaói közkönyvtári hálózatban](#) is hasonló jegyrendszert vezettek be, valamint kötelező az arcmask használata és belépésnél a lázmérés, illetve a megfelelő távolság tartása a többi könyvtárhasználótól. Az olvasókat nyilatkozat aláírására is kötelezik egészségi állapotukat illetően. A könyvtári szolgáltatás itt is a törzsgyűjteményre és a kölcsönzésre szorítkozik, így a különgyűjtemények, a tanulószobák és a közösségi terek zárva tartanak, valamint a nyitva tartó könyvtári terekben is korlátozzák az ott-tartózkodók maximális létszámát. Mindezekon felül a nyitva tartó könyvtári tereket naponta kétszer rövidebb időre bezárják fertőtlenítés céljából. Hasonló intézkedéseket fogantatosítottak a Kínai Köztársaság fővárosa, Tajpej közkönyvtáraiban. A korlátozott nyitvatartás ellenére általános érvényű intézkedés Kelet-Ázsiában, hogy az év elején történt kölcsönzéseket automatikusan meghosszabbították május végéig. [Szingapúrban](#) a könyvtárak a jelenlegi információk alapján június 1-jéig zárva tartanak.

Óceánia

Ausztrália

Ausztráliában a helyi könyvtárosegyesület (ALIA) a nemzetközi helyzethez igazodva [tart fenn információs weboldalt](#) a könyvtárak tájékoztatására a koronavírus-válságot illetően, ám az intézmények újrainításáról még nincs központi határozat. Az egyes [ausztrál könyvtárak járvány alatti státuszáról](#) az ALIA ezen weboldala nyújt tájékoztatást.

Australian Library and
Information Association

Új-Zéland

Az [új-zélandi könyvtárosegyesület \(LIANZA\) tájékoztatása](#) szerint a miniszterelnök április 27-én a szigetország négyes fokozatú COVID-19-készültségét hármas szintűre mérsékelte, aminek értelmében a közintézmények továbbra is zárva tartanak, a feladatellátás távmunkában zajlik. A kormány a tervek szerint május 11-én tárgyal a készültség esetleges további mérsékléséről.

A szövegben nem hivatkozott további források

Németország

Szabályozások az egyes tartományokban:

<https://www.bibliotheksverband.de/dbv/themen/coronavirus/wiedereroeffnungen.html>

Az illetékes Szövetségi Kockázatértékelési Hivatal (Bundesamt für Risikobewertung, BfR) dokumentuma:

https://www.bfr.bund.de/de/kann_das_neuartige_coronavirus_ueber_lebensmittel_und_gegenstaende_uebertragen_werden_-244062.html

A Robert Koch Intézet útmutatója a felületek tisztításáról és fertőtlenítéséről a Covid-19 járvány idején:

https://www.rki.de/DE/Content/InfAZ/N/Neuartiges_Coronavirus/Reinigung_Desinfektion.html

SARS-CoV-2 munkavédelmi szabvány:

<https://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF-Schwerpunkte/sars-cov-2arbeitsschutzstandard.pdf>

További higiéniai tippek:

<https://www.infektionsschutz.de/coronavirus/schutz-durch-hygiene.html>

https://www.infektionsschutz.de/fileadmin/infektionsschutz.de/Downloads/200309_BZg_A_Atemwegsinfektion-Hygiene_schuetzt_3x_01_DE.pdf

Viselkedési szabályok és ajánlások a koronavírus elleni mindennapos és egymás közötti védekezéshez:

<https://www.infektionsschutz.de/coronavirus/verhaltensregeln.html>

Olaszország

http://www.governo.it/sites/new.governo.it/files/DPCM_20200426.pdf

http://www.impreseaperte.polito.it/i_rapporti/imprese_aperte_lavoratori_protetti

<https://quifinanza.it/editoriali/video/conte-fase-2-riapertura-4-maggio-18-maggio-1-giugno/375633/>

<https://www.money.it/biblioteche-musei-quando-riaprono>

<https://www.tribune.com/professionisti-politica-e-pubblica-amministrazione/2020/04/fase-2-musei-biblioteche/>

Összeállították az Országos Széchényi Könyvtár munkatársai:

- Bódog András, Könyvtári Intézet Könyvtártudományi Szakkönyvtár: IFLA, angol nyelvterület
- Dancs Szabolcs, Főigazgatóság: Lengyelország, Szlovákia
- Deák László, Tájékoztató Osztály: Románia
- Fazokas Eszter, Könyvtári Intézet Könyvtártudományi Szakkönyvtár: *Library Journal*-referátum
- Földesi Ferenc, Kézirattár: Spanyolország
- Hangodi Ágnes, Könyvtári Intézet Oktatási és Humánerőforrás-fejlesztési Osztály: lektorálás
- Hegyközi Ilona, Könyvtártudományi Szakkönyvtár, önkéntes: Ausztria, Németország
- Kádár Krisztina, Kézirattár: francia nyelvterület
- Konrád Eszter, Nemzetközi és Kulturális Kapcsolatok Osztálya: Olaszország
- Kovács Eszter, Könyv és Művelődéstörténeti Kutatások Osztálya: Csehország
- Kürti Afrodité, Retrospektív Feldolgozó Osztály: Hollandia

- Mann Jolán, Webartalom Koordinációs Osztály: Horvátország, Szerbia, Szlovénia
- Sági Ilona, Könyvtári Intézet Könyvtártudományi Szakkönyvtár: lektorálás
- Sirató Ildikó, Színháztörténeti Tár: Észtország, Finnország
- Szabó Piroska, Könyvtári Intézet Könyvtártudományi Szakkönyvtár: Olaszország
- Tóth Béla István, Könyvtári Intézet Igazgatóság: Alaszka, illusztráció
- Zsupán Edina, Tudományos Igazgatóság: Görögország